

На основу члана 9. став 1. тачка 10), члана 10. став 2. тач. 3) и 4), члана 43, 44, 56. и 57. Закона о телекомуникацијама (“Службени гласник РС”, број 44/03 и 36/06), члана 18. тачка (11) и члана 20. став 3. тачка (4) Статута Републичке агенције за телекомуникације (“Службени гласник РС”, број 78/05),

Управни одбор Републичке агенције за телекомуникације, на седници од 14. октобра 2008. године, донео је

ПРАВИЛНИК

о примени трошковног принципа, одвојених рачуна и извештавању од стране телекомуникационих оператора са значајним тржишним уделом

1. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

1.1 Садржина Правилника

Члан 1.

Овим правилником се уређују:

- начела, модели и основна методологија обрачуна трошкова и учинака са калкулацијом цена коштања свих врста коначних учинака (тржишних услуга) јавног телекомуникационог оператора са значајним тржишним уделом (у даљем тексту: Оператор);
- начела и правила за примену одвојених рачуна прихода, расхода, добитка или губитка, имовине и обавеза по врстама тржишних услуга, у делу који услугама непосредно припадају или се на њих могу алоцирати (рачуноводство по сегментима);
- начела и правила за обрачун трошкова капитала по врстама тржишних услуга (коначних учинака) и формирање предлога продајних цена Оператора;
- материјална и формална садржина, начин и рокови достављања званичних и интерних финансијских извештаја Републичкој агенцији за телекомуникације (у даљем тексту: Агенција).

1.2. Циљеви Правилника

Члан 2.

Циљеви овог правилника су да се његовом применом, за потребе Агенције и Оператора обезбеди:

- одговарајућа пословно-финансијска информациона подлога за планирање и контролу активности усмерених на стварање и очување односа на тржишту телекомуникационих услуга у складу са одговарајућим прописима;
- поуздане информације о трошковима, приходима, добицима (или губицима) и имовини (ангажованом капиталу) по врстама тржишних услуга јавних телекомуникационих оператора са значајним тржишним уделом на начин као да те услуге производе и продају посебна правна лица, а у сврху утврђивања посебног тарифног режима за услуге под искључивом пословном надлежношћу наведеног оператора по методу “трошкови плус”, односно јединични трошкови таквих услуга увећани за одговарајући принос на капитал ангажован у производњи и продаји услуга, уз уважавање оправданих пословних интереса оператора, заштиту интереса корисника услуга и спречавање трошковног или ценовног субвенционисања између услуга са значајним тржишним учешћем оператора и његових услуга за слободно конкурентско тржиште;
- потпуни систем поузданих, проверљивих и транспарентних калкулација делимичних учинака (интерних услуга) центара трошкова, односно врста или група активности чији се трошкови интерно реалоцирају, и коначних учинака (тржишних услуга) Оператора;
- обавеза формирања одговарајућег интерног обрачунског система, пре свега Обрачуна трошкова и учинака (класа 9 Контног оквира), али и одговарајућих аналитичких аспеката (одвајања рачуна имовине и обавеза, односно ангажованог капитала) у Финансијском рачуноводству, као и обавеза усаглашавања тог система са Агенцијом и његове доступности Агенцији.

1.3. Начела и модели обрачуна трошкова и учинака са калкулацијом

Члан 3.

Обрачун трошкова и учинака с калкулацијом, односно примена трошковног принципа и одвојених рачуна по врстама телекомуникационих услуга код Оператора који пружа више врста јавних телекомуникационих услуга заснива се на следећим начелима:

- **начело потпуности**, се односи на обрачун и извештајно исказивање свих примарних и секундарних трошкова и признатих учинака по свим центрима (местима) трошкова, односно по свим активностима или групама активности, и по свим носиоцима трошкова (тржишним услугама), у смислу обухватања и извештајног исказивања прихода, расхода и резултата по свим тржишним услугама и/или по географским подручјима ако оператор и Агенција тако одлуче и у смислу обухватања и извештајног исказивања ангажованог капитала, мереног вредношћу ангажоване имовине, по свим врстама тржишних услуга, исказујући при свему томе увек и неалоциране износе и укупне износе за Оператора;

- **начело корелације**, се односи на стављање у однос прихода периода остварених продајом тржишних услуга (фактурисане реализације) с припадајућим расходима у истом периоду;
- **начело узрочности**, се односи на што тачније зарачунавања трошкова носиоцима трошкова, односно тржишним услугама Оператора које су их изазвале, било непосредно (директни трошкови коначних учинака), било посредно преко места трошкова, односно активности или група активности (општи трошкови са становишта носилаца трошкова, односно тржишних услуга оператора), што подразумева узрочну алокацију примарних трошкова ове врсте по местима трошкова, односно активностима или групама активности, непосредно када је припадност трошкова тим обрачунским јединицама позната или посредно помоћу одговарајућих кључева, као и узрочну реалокацију секундарних трошкова (вредности интерних учинака, односно услуга) између места трошкова, односно активности или група активности;
- **начело конзистентности**, се односи на временски доследне примене одабраних процедура обрачуна трошкова и учинака, како би била обезбеђена међупериодична упоредивост података и поуздано закључивање на основу њих, што не искључује отвореност система за изводљиве и између Агенције и оператора усаглашене обрачунске иновације;
- **начело транспарентности**, се односи на периодично и годишње извештавање Агенције од стране оператора о анагажованом капиталу, приходима, расходима и резултатима по врстама тржишних услуга, чиме се пружа Агенцији могућност правовременог спречавања евентуалних појава монополског понашања у формирању цена, као и могућност одговарајућег познавања пословања оператора у циљу предузимања активности поспешивања развоја Оператора;
- **начело проверљивости података**, се односи на заснованост свих извештаја Оператора за потребе Агенције на примењеном рачуноводственом систему Оператора, укључујући веродостојне документационе подлоге и заштићена софтверска решења, уз могућност приступа стручних служби Агенције том систему у контролне сврхе;
- **начело изводљивости**, се односи на поступно увођења могућих модела и процедура обрачуна трошкова и учинака у рачуноводствени информациони систем Оператора, с обзиром на обимност и сложеност таквог подухвата;
- **начело мултициљности** (вишециљности) се односи на постављање модела и процедура примене трошковног принципа и извештавања по сегментима (врстама услуга) као решења усмереног истовремено на информационе потребе Агенције и менаџмента мултисервисног Оператора;
- **начело поверљивости информација**, се односи на обавезу Агенције да прибављене податке путем извештаја о трошковима, калкулација цена услуга и

извештаја о ангажованом капиталу, приходима, расходима и резултатима по врстама услуга може користити само у циљу укидања антиконкурентског понашања;

- **начело кооперативности**, се односи на потпуно поверење, отвореност и сарадњу Оператора и Агенције у примени трошковног принципа и одвојених рачуна стања и успеха Оператора по врстама продајних услуга.

Члан 4.

1.4. Дефиниције

Дефиниције садржане у овом правилнику имају следећа значења:

Обрачун трошкова и учинака је део рачуноводственог информационог система посвећен аналитичком праћењу трошкова, прихода и успеха у циљу обезбеђења поузданих подлога за калкулације цена коштања учинака, контролу трошкова и одвајање рачуна успеха по врстама услуга и, по потреби, географским подручјима;

Учинци су резултати пословних активности предузећа и делова предузећа;

Коначни учинци су производи и услуге предузећа намењени екстерном тржишту или активирању (укључивању у имовину) и потрошњи у самом предузећу, за потребе стварања будућих учинака;

Делимични учинци су резултати пословних активности организационих делова предузећа намењени непосредно коначним учинцима или другим организационим деловима за потрошњу у периоду њиховог стварања (интерни учинци);

Носиоци трошкова (НТ) или објекти трошкова су коначни учинци предузећа;

Калкулација је јединични обрачун трошкова коначних и делимичних учинака;

Место трошкова (МТ) или центар трошкова је скуп сродних, односно хомогених послова обједињених као ужи организациони део предузећа, сектора, функције, географског подручја и сл. за који се обрачунавају трошкови и делимични учинци у циљу поузданости калкулација коначних учинака предузећа (носилаца трошкова), контроле трошкова и одвајања рачуна успеха по врстама услуга;

Претходна места трошкова су она места трошкова која у целини или превасходно дају своје учинке (интерне услуге) другим местима трошкова која их троше у истом периоду, с тим што могу имати носиоце трошкова ако производе учинке који се активирају за сопствене потребе предузећа (на пример инвестициони радови у сопственој режији);

Коначна места трошкова су она места трошкова која у целини или превасходно дају своје учинке (услуге) коначним учинцима предузећа (носиоцима трошкова), с тим што могу део својих учинака давати другим местима трошкова као интерне учинке (услуге);

Активности су аналитичке дескрипције (обрачунски производи рашчлањавања) послова предузећа које се користе за потребе устројства обрачуна трошкова по активностима (ABC – Activity Based Costing);

Група активности (ГА) је скуп сродних активности формиран по критеријуму хомогености општих трошкова у смислу могућности проналажења заједничког кључа (“cost driver“) за даљу алокацију трошкова;

Конвенционални (функционални) приступ обрачуну трошкова је двостепени обрачун по коме се у првом степену врши избор места трошкова, директни трошкови додељују носиоцима трошкова, општи трошкови додељују местима трошкова, врши интерна реалокација трошкова претходних места трошкова и утврђивање квота (стопа) трошкова коначних места по њиховим јединицама учинака (кључевима, cost driver–има), а у другом степену трошкови ових последњих места трошкова додељују коначним учинцима (производима и услугама) предузећа, применом квота (стопа) трошкова коначних места трошкова на количину утрошених њихових учинака (кључева) од стране појединих носилаца трошкова (производа и услуга);

Обрачун трошкова по активностима (ABC – Activity Based Costing) је двостепени обрачун трошкова по коме се у првом степену идентификују активности, директни трошкови додељују носиоцима трошкова, општи трошкови додељују активностима, сродне активности повезују у групе активности, формирају хомогени пулови општих трошкова и обрачунавају квоте (стопе) пулова општих трошкова по јединици учинка (кључу, cost driver–у), а у другом степену зарачунавају општи трошкови носиоцима трошкова (производима и услугама предузећа) применом квота (стопа) трошкова појединих пулова на количину утрошених ресурса (учинака, кључева) од стране појединих производа и услуга, и све то у циљу тачнијих калкулација производа и услуга предузећа, с обзиром на већи број активности од броја места трошкова и употребу већег броја кључева (cost driver–а) у односу на конвенционални обрачун трошкова;

Примарни трошкови су новчани израз трошења свих материјалних и нематеријалних чинилаца пословног процеса предузећа, као и обавезни порези и доприноси предузећа независни од његовог резултата, који се обухватају и исказују по врстама утрошених ресурса за предузеће у целини, у циљу обезбеђења података за израду биланса успеха предузећа, за аналитички обрачун трошкова и учинака са калкулацијом и за одвајање рачуна успеха по врстама произведених и продатих услуга;

Секундарни трошкови су новчани израз трошења интерних учинака (услуга) претходних места трошкова или активности, односно група активности, од стране других места трошкова или активности, односно група активности;

Директни трошкови (ДТ) су они примарни трошкови за које се поуздано зна којим носиоцима трошкова (производима и услугама) предузећа припадају и за њих се на основу документа о настанку трошка непосредно везују;

Општи трошкови (ОТ) су они примарни трошкови који су заједнички за два или више носилаца трошкова те се у циљу њихове коначне алокације на носиоце трошкова морају претходно обрачунавати по местима трошкова или активностима, односно групама

активности, с тим што се за њих могу везивати непосредно (директно) или посредно (индиректно) помоћу кључева;

Обрачун историјских трошкова (Historical Cost Accounting – HCA) је систем обрачуна који у свим фазама обрачуна користи стварно настале трошкове предузећа у току обрачунског периода, што је видљиво увидом у систем и на њему засноване извештаје;

Потпуно алоцирани трошкови (Fully Allocated Costs – FAC) је вредносни концепт који захтева да сви трошкови предузећа за обрачунски период буду распоређени (укалкулисани у цену коштања) по свим носиоцима трошкова (производима и услугама) предузећа, како оним који иду на екстерно тржиште продаје, тако и оним који подлежу обавези активирања за сопствене потребе предузећа;

Капитал представља збир сопственог капитала и позајмљеног капитала;

Сопствени капитал представља збир основног капитала, резерви, ревалоризационих резерви и нераспоређеног добитка, умањен за неуплаћени уписани капитал и евентуални губитак;

Позајмљени капитал представља дугове, односно укупне обавезе предузећа са каматама;

Имовину предузећа представља пословна (оперативна) имовина по основу које настају пословни (оперативни) трошкови и предузеће остварује пословне (оперативне) приходе;

Директна имовина (ДИ) је она пословна имовина за коју се поуздано зна за коју врсту носилаца трошкова (производа и услуга) предузећа је ангажована те се, у раздвајању рачуна стања по услугама као да их обављају посебна правна лица, за њих непосредно везује;

Индиректна имовина (ИИ) је она пословна имовина која је заједничка за два или више носилаца трошкова (производа и услуга) предузећа те се, приликом одвајања рачуна имовине по врстама услуга, на њих распоређује помоћу одабраних кључева;

Трошкови капитала представљају збир разумног циљног приноса (добитка) на сопствени капитал и нето финансијских расхода предузећа (финансијски расходи умањени за финансијске приходе, по искључењу учешћа у добитку и губитку повезаних правних лица и заједничких улагања, као и припадајућих расхода финансирања учешћа у капиталу тих ентитета);

Пондерисани просечни трошкови капитала (Weighted Average Cost of Capital – WACC) су просечни трошкови сопственог капитала и дугова пондерисани учешћем сопственог капитала и дугова у укупном капиталу;

Стопа приноса на неризична улагања је каматна стопа за коју се претпоставља да може бити остварена инвестирањем у финансијске инструменте без ризика, уобичајено државне дуговне хартије од вредности;

Телекомуникациони оператор је јавни телекомуникациони оператор кога је Агенција својом одлуком утврдила као оператора са значајним тржишним уделом, у складу са одговарајућим одредбама Закона о телекомуникацијама (у даљем тексту: Закон);

Регулисане услуге су телекомуникационе услуге које пружа јавни телекомуникациони оператор, који је одлуком Агенције утврђен за оператора са значајним тржишним уделом за пружање те врсте телекомуникационе услуге.

1.5. Модели обрачуна трошкова и учинка

Члан 5.

Полазећи од међународне праксе и обрачунске способности Оператора, Агенција ће у зависности од испуњености одговарајућих услова, контролисати примену три модела обрачуна трошкова и учинака, односно трошковног принципа, и то:

- модел историјских (стварних) трошкова,
- модел текућих (репродукционих) трошкова и
- модел дугорочних инкременталних трошкова.

У смислу овог правилника, модели обрачуна трошкова и учинака, односно примене трошковног принципа, у складу са начелом изводљивости, представљају развојне фазе у том домену.

2. МОДЕЛ ИСТОРИЈСКИХ (СТВАРНИХ) ТРОШКОВА

2.1. Основе модела

Члан 6.

Основу за обрачун по моделу историјских трошкова представљају стварно настали примарни трошкови Оператора у току обрачунског периода, измерени и обухваћени у Финансијском рачуноводству на рачунима Класе 5 – Расходи, према званичном Контном оквиру и на њему заснованом Контном плану предузећа (“top-down” метод).

За потребе преузимања стварно насталих примарних трошкова и расхода из Финансијског рачуноводства у Обрачун трошкова и учинака и њихов даљи обрачунски третман разликују се њихове четири групе, и то:

- набавна вредност продате робе (група рачуна 50);
- трошкови пословања (оперативни трошкови), који садрже: трошкове материјала, трошкове зарада са накнадама зарада и другим личним трошковима, трошкове производних услуга, трошкове амортизације, трошкове резервисања и нематеријалне трошкове (групе рачуна 51 – 55);
- финансијски расходи (група рачуна 56);
- други расходи, који укључују: остале расходе, расходе по основу обезвређења имовине и губитак пословања које се обуставља (групе рачуна 57 – 59).

Члан 7.

Разликовање група трошкова и расхода из члана 6. правилника условљено је информационим потребама калкулације продајних цена услуга и анализе и интерног извештавања Агенције и менаџмента оператора о добитности продатих услуга и предузећа у целини, односно раздвајања рачуна по врстама услуга као да их пружају посебна правна лица.

Члан 8.

Калкулација продајних цена услуга Оператора, из члана 6. правилника укључује оперативне трошкове услуга и припадајуће просечне пондерисане трошкове капитала, који се састоје од трошкова сопственог капитала и трошкова позајмљеног капитала обрачунатих на начин који је утврђен овим правилником.

Набавна вредност продате трговачке робе има своје посебне приходе од продаје робе и не укључује се у оперативне трошкове места трошкова, односно активности или група активности нити у калкулацију продајних цена телекомуникационих услуга.

Финансијски расходи се укључују у калкулацију телекомуникационих услуга путем трошкова позајмљеног капитала те у сврху формирања продајних цена услуга не могу бити укључени у оперативне трошкове.

Други расходи, односно остали расходи, расходи по основу обезвређења имовине и губитак пословања које се обуставља не припадају оперативним трошковима те их оператор може, делимично или у целини, укључити у калкулацију продајних цена услуга као посебне расходне ставке ако они нису, као пословно-финансијски ризици, укључени у калкулативне трошкове сопственог (власничког) капитала и ако је за такав поступак претходно добијена сагласност Агенције.

Члан 9.

У интерном финансијском извештају о добитности (оствареном успеху) услуга и предузећа у целини, односно интерном билансу успеха, из члана 8. овог правилника, обезбеђују се одвојени подаци о:

- бруто добитку или губитку оператора по основу промета трговачке робе, односно оствареној трговачкој маржи у трговинској делатности оператора;
- пословном добитку или губитку трговинске делатности, појединих телекомуникационих услуга и предузећа у целини, по покрићу оперативних трошкова из прихода од продаје робе и услуга;
- редовном добитку или губитку трговинске делатности, појединих телекомуникационих услуга и предузећа у целини по покрићу стварних нето финансијских расхода, односно по укључивању финансијских расхода и финансијских прихода у обрачун периодичног резултата (успеха);
- нето добитку или губитку предузећа по покрићу других расхода (осталих расхода, расхода по основу обезвређења имовине и губитка пословања које се обуставља) или/и по појединим услугама уколико се ти расходи, делимично или у целини, алоцирају на продате услуге.

Члан 10..

У складу са циљевима обезбеђења информационих подлога за:

- калкулације продајних цена и контролу остварења утврђене политике продајних цена и
- раздвајања рачуна по врстама услуга, односно анализе и извештавања Агенције и пословодства Оператора,

интегрална примена трошковног принципа по моделу стварних (историјских) трошкова подразумева:

- одговарајуће рашчлањавање прихода по врстама услуга;
- одговарајућу алокацију примарних трошкова, односно расхода предузећа;
- интерну реалокацију трошкова између места трошкова, односно активности или група активности (обрачун секундарних трошкова, тј. обрачун учинака претходних места трошкова, односно активности или група активности реалокацијом њихових трошкова на коначна места трошкова, односно активности или групе активности);
- алокацију трошкова коначних места трошкова, односно активности или група активности по врстама тржишних услуга, односно коначни обрачун носилаца (објеката) трошкова;
- израду калкулација јединичних трошкова (цена коштања по јединици) тржишних услуга;
- обрачун пондерисаних просечних трошкова капитала и њихову алокацију (зарачунавање) по врстама тржишних услуга, са формирањем циљних продајних цена тих услуга.

2.2. Алокација прихода

Члан 11.

Приходи Оператора се рашчлањавају по групама и врстама прихода онако како је то предвиђено прописаним Контним оквиром за привредна друштва и Контним планом предузећа, развијеним на начин да се обезбеди одвајање рачуна по врстама услуга као да их пружају посебна правна лица.

У оквиру пословних прихода:

- приходи од продаје робе представљају директне приходе трговинских активности предузећа и за њих се непосредно везују;
- приходи од продаје производа и услуга представљају директне приходе појединих тржишних услуга оператора и за њих се непосредно везују;
- приходи од активирања робе и учинака представљају директне приходе трговинских активности предузећа и појединих услуга оператора и за њих се непосредно везују;
- приходи од премија, субвенција, дотација, донација и други пословни приходи се:

1. непосредно везују за трговинске активности Оператора и поједине телекомуникационе услуге ако представљају њихове директне приходе;

2. алоцирају на трговинске активности Оператора и поједине телекомуникационе услуге помоћу одговарајућих кључева, ако су њима заједнички условљени;
3. остају неалоцирани приходи Оператора, ако су условљени другим активностима предузећа.

Финансијски приходи представљају приходе предузећа као целине и остају међу неалоцираним приходима, осим у случају појаве посебних финансијских прихода трговинских активности и поједних телекомуникационих услуга који би били на њих алоцирани.

Други приходи, односно остали приходи, приходи од усклађивања вредности имовине и добитак пословања које се обуставља, представљају приходе Оператора као целине и остају неалоцирани, осим ако се међу њима појаве посебни приходи трговинских активности и појединих телекомуникационих услуга који би били на њих алоцирани.

2.3. Алокација примарних трошкова, односно расхода предузећа

Члан 12.

Алокација примарних трошкова, односно расхода оператора са значајним тржишним уделом, измерених и обухваћених претходно у Финансијском рачуноводству Оператора, врши се преузимањем трошкова, односно расхода у Обрачун трошкова и учинака, поштујући при том начело потпуности и начело узрочности.

Набавна вредност продате робе представља директни расход трговинских активности Оператора, односно продате трговачке робе и за њу се непосредно везује.

Оперативни трошкови се:

- везују непосредно за носиоце трошкова, односно трговинске активности, поједине телекомуникационе услуге Оператора и друге активности предузећа, у деловима у којима представљају њихове директне трошкове;
- претходно везују за места трошкова (у условима функционалног приступа обрачуну трошкова), односно активности или групе активности (у условима примене обрачуна трошкова по активностима, односно АВС - Activity Based Costing), у деловима у којима представљају опште трошкове са становишта носилаца трошкова, односно трговинских активности и појединих телекомуникационих услуга Оператора, којима ће, помоћу одабраних и са Агенцијом претходно усаглашених кључева, бити зарачунати у фази коначног обрачуна носилаца трошкова;
- остају и исказују се као неалоцирани оперативни трошкови предузећа, у деловима у којима се непосредно или по одговарајућим кључевима односе на друге опште активности предузећа (на пример, активности везане за управно-административне и друге активности из односа са зависним предузећима).

Финансијски расходи, као посебна група расхода, односно трошкова:

- везују се непосредно за трговинске активности и поједине телекомуникационе услуге оператора у деловима у којима представљају њихове директне расходе (трошкове) финансирања;
- алоцирају се на трговинске активности и поједине телекомуникационе услуге оператора по кључу ангажоване имовине (средстава, односно капитала) који се користи при обрачуну просечних пондерисаних трошкова капитала за потребе формирања продајних цена услуга оператора са значајним тржишним учешћем;
- остају и исказују као неалоцирани финансијски расходи (трошкови) у делу у коме се односе на финансирање других активности предузећа (активности неповезане са набавком и продајом трговинске робе и производњом и продајом телекомуникационих услуга) из позајмљених извора финансирања.

Други расходи, односно остали расходи, расходи по основу обезвређења имовине и губитак пословања које се обуставља, се:

- везују непосредно за трговинске активности и поједине телекомуникационе услуге у деловима у којима представљају њихове директне расходе;
- алоцирају по унапред утврђеним кључевима на трговинске активности и поједине телекомуникационе услуге уколико су заједнички њима условљени;
- остају и исказују као неалоцирани расходи предузећа у преосталим њиховим деловима.

2.4. Интерна реалокација оперативних трошкова

Члан 13.

Коначни изазивачи оперативних трошкова су коначни учинци Оператора (носиоци трошкова), односно трговинске активности предузећа, телекомуникационе услуге и друге активности предузећа као целине.

Директни оперативни трошкови носилаца трошкова се непосредно везују за трговинске активности предузећа, поједине телекомуникационе услуге и друге активности предузећа.

Индијектни (општи) оперативни трошкови са становишта носилаца претходно се везују за места трошкова, односно активности или групе активности, и то:

- као њихови директни трошкови непосредним везивањем или
- као њихови индијектни (општи) трошкови помоћу претходно одабраних и са Агенцијом усаглашених кључева.

Члан 14.

Места трошкова, односно активности или групе активности Оператора, са становишта односа према носиоцима трошкова, деле се на:

- помоћна (претходна) места трошкова, односно активности или групе активности;

- коначна места трошкова, односно активности или групе активности чији се учинци преваходно односе на носиоце трошкова (повезане активности са носиоцима трошкова), али и на друга коначна места трошкова, односно активности или групе активности (на пример на места трошкова, односно активности елемената мреже);
- коначна места трошкова, односно активности или групе активности чији се учинци односе искључиво на носиоце трошкова као коначне учинке оператора (на пример места трошкова, односно активности елемената мреже).

Члан 15.

Интерна реалокација оперативних трошкова места трошкова, односно активности или група активности врши се:

- преносом остварених учинака помоћних (претходних) места трошкова, односно активности или група активности по цени коштања (јединичним оперативним трошковима) тих учинака на друга помоћна места трошкова или активности, уколико за тим обрачунска потреба постоји, и на коначна места трошкова, односно активности, или само на ова последња ако то не противуречи начелу узрочности, а у складу је с начелом изводљивости (рационалности) обрачуна трошкова;
- преносом дела учинака коначних места трошкова, односно активности или група активности на друга коначна места трошкова по цени коштања (јединичним оперативним трошковима) тих учинака, уколико има интерне размене учинака између коначних места трошкова односно активности или група активности.

За јединицу мере учинка места трошкова, односно активности или групе активности у смислу овог члана правилника може бити одабрана било која подобна физичка јединица мере или јединица одабраног кључа за интерну реалокацију општих оперативних трошкова, што је предмет претходног утврђивања и усаглашавања са Агенцијом и касније доследне примене, али и могуће усаглашене промене у циљу унапређења интерне реалокације оперативних трошкова.

2.5. Алокација општих оперативних трошкова на носиоце трошкова

Члан 16.

Носиоци трошкова, односно коначни учинци оператора са значајним тржишним уделом су:

- трговинске активности уколико их Оператор има;
- телекомуникационе услуге намењене тржишту слободне конкуренције;
- телекомуникационе услуге са ексклузивним или значајним тржишним уделом (услуге под контролом Агенције);
- друге активности предузећа (на пример, активности предузећа из односа са зависним предузећима, разне друге активности предузећа које нису условљене поменути идентификованим носиоцима трошкова и сл., чији се приходи, оперативни трошкови и расходи третирају неалоцираним на трговинске активности и поједине телекомуникационе услуге).

Члан 17.

У фази алокације примарних оперативних трошкова директни оперативни трошкови су непосредно везани за носиоце трошкова којима припадају, а њихови заједнички трошкови су алоцирани на места трошкова, односно активности или групе активности у циљу њиховог што тачнијег коначног везивања за одговарајуће носиоце трошкова (коначне учинке предузећа).

Члан 18.

У фази интерне реалокације оперативних трошкова укупни износ општих оперативних трошкова налази се на коначним местима трошкова, односно активностима или групама активности, одакле треба да се алоцирају на носиоце трошкова, односно на трговинске активности предузећа, поједине телекомуникационе услуге и друге активности предузећа, што је коначни обрачун носилаца трошкова по оперативним трошковима.

Члан 19.

Алокација општих оперативних трошкова са коначних места трошкова, односно активности или група активности на носиоце трошкова врши се:

- непосредним везивањем за поједине носиоце трошкова уколико се учинци (дакле и оперативни трошкови) коначног места трошкова, односно активности или групе активности, односе само на један коначни учинак предузећа (тржишну услугу оператора);
- посредним везивањем помоћу унапред одабраних и са Агенцијом усаглашених кључева уколико су учинци (дакле и оперативни трошкови) коначног (с тржишним услугама повезаног) места трошкова, односно активности или групе активности заједнички (општи) трошкови за више носилаца трошкова (коначних тржишних учинака, односно услуга предузећа).

Члан 20.

Коначни обрачун носилаца трошкова по оперативним трошковима резултује укупном ценом коштања по врстама коначних учинака (тржишних услуга) оператора, са две најважније информационе намене, и то:

- да се у оквиру Обрачуна трошкова и учинака, преносом пуних (и директних и општих) оперативних трошкова носилаца трошкова на одговарајуће рачуне расхода продатих услуга, предвиђене прописаним Контним оквиром за привредна друштва и Контним планом предузећа, обезбеде одговарајуће информационе подлоге за раздвајање рачуна успеха (прихода, расхода и добитка или губитка) по врстама услуга као да их производе посебна правна лица, како је то одређено овим правилником на основу одговарајућег међународног и домаћег правног оквира;
- да се у оквиру Обрачуна трошкова и учинака обезбеде информационе подлоге за калкулације јединичних цена коштања за сваку врсту тржишних услуга оператора.

2.6. Калкулација јединичних трошкова телекомуникационих услуга

Члан 21.

Калкулације јединичних трошкова телекомуникационих услуга Оператора од посебног су информационог значаја за пословодство Оператора и Агенцију, с обзиром да оне обезбеђују главне информационе подлоге за формулисање политике продајних цена и њихово оперативно формирање, те отуда захтев да оне буду засноване на довољно разуђеном (аналитичком) и са Агенцијом усаглашеном Обрачуну трошкова и учинака, односно у највећој рационалној мери сагласне са начелом узрочности у повезивању трошкова са коначним учинцима (тржишним услугама оператора).

Члан 22.

Оператор са значајним тржишним уделом припрема и Агенцији, у роковима одређеним овим правилником, доставља калкулације јединичних трошкова за све тржишне услуге, с циљем обезбеђења потпуних и поузданих информационих подлога, односно неопходних доказа да Оператор не врши трошковно субвенционисање једних на рачун других телекомуникационих услуга.

Члан 23.

Предмет калкулација јединичних трошкова телекомуникационих услуга су оперативни трошкови исказани:

- по врстама примарних трошкова предузећа предвиђеним званичним Контним оквиром за привредна друштва или детаљније према Контном плану предузећа у делу за обухватање примарних трошкова (Класа 5);
- или по друкчије груписаним оперативним трошковима у сагласности са Агенцијом;
- увек у укупном износу и по јединици коначног учинка (телекомуникационе услуге), при чему збир укупних оперативних трошкова из свих калкулација коначних учинака (тржишних услуга) оператора мора одговарати укупним оперативним трошковима зарачунатим свим телекомуникационим услугама као носиоцима трошкова;
- и увек означени, односно рашчлањени као директни и општи трошкови.

Изузетно од става 1. овог члана у калкулације јединичних трошкова телекомуникационих услуга могу бити укључени делови других расхода који се односе на поједине услуге, под условом да нису путем стопе на име пословно-финансијских ризика укључени у пондерисане просечне трошкове капитала и да је такав калкулациони поступак усаглашен са Агенцијом.

2.7. Обрачун трошкова капитала и формирање предлога продајних цена телекомуникационих услуга

Члан 24.

Контролисане цене телекомуникационих услуга формирају се: доследном применом трошковног принципа,

- допуњеног резултатима постепеног отклањања диспаритета цена на домаћем тржишту у односу на земље у окружењу, за упоредиве услуге,
- полазећи од усаглашене политике цена између Агенције и оператора засноване на захтевима заштите интереса корисника услуга и обезбеђења материјалне подлоге развоја телекомуникационих оператора са значајним тржишним уделом.

Члан 25.

Примена трошковног принципа у формирању цена телекомуникационих услуга под посебним тарифним режимом (регулисаних цена телекомуникационих услуга од стране Агенције) по моделу историјских трошкова:

- полази од калкулација стварних јединичних трошкова таквих услуга за протекли извештајни период, проистеклих из интегралног система калкулација свих тржишних услуга Оператора како је то одређено овим Правилником;
- на шта се затим додају припадајући просечни пондерисани трошкови капитала регулисаним услугама, обрачунати у разумној мери.

Формирање цена регулисаних телекомуникационих услуга из става 1. овог члана је према следећем обрасцу:

$$R = O + (V - D)r,$$

у коме симболи имају следеће значење:

- R = циљни приход,
- O = оперативни трошкови,
- V = бруто вредност укупне анагажоване имовине (средстава),
- D = кумулативна депресијација (амортизација) сталне имовине,
- V-D = анагажована укупна имовина умањена за дотадашњу амортизацију (инвестициона основа за примену стопе приноса, односно стопе трошкова капитала)
- r = стопа приноса на ангажовану имовину (стопа трошкова капитала).

Члан 26.

Стопа приноса на ангажовану имовину (капитал) представља просечну пондерисану цену капитала Оператора обрачунату применом обрасца:

$$WACC = \frac{R_e}{1-T} \times \frac{E}{(D+E)} + R_d \times \frac{D}{(D+E)},$$

у коме симболи имају следеће значење:

Re	=	стопа трошкова сопственог капитала
Rd	=	стопа трошкова позајмљеног капитала
D	=	укупни износ обавеза са каматама
E	=	equity (сопствени капитал)
T	=	стопа пореза на добит.

Стопа трошкова сопственог капитала обухвата циљну стопу приноса на неризична улагања и адекватну стопу на име пословно-финансијских ризика предузећа.

Стопа трошкова позајмљеног капитала обрачунава се стављањем у однос ефективних нето финансијских расхода, односно финансијских расхода предузећа умањених за финансијске приходе, са укупним обавезама предузећа.

Третман пословно-финансијских ризика у смислу става 2. овог члана имају и други расходи предузећа, односно остали расходи, расходи по основу обезвређења имовине и губици пословања које се обуставља, компензовани истородним приходима, који нису посебно идентификовани и алоцирани на поједине услуге као додатак оперативним трошковима услуга по усаглашеној процедури са Агенцијом, у складу са овим правилником.

Члан 27.

Припадајући трошкови капитала свакој регулисаној телекомуникационој услузи оператора обрачунавају се применом просечне пондерисане цене (стопе трошкова) капитала из члана 26. овог правилника на ангажовану укупну трајну имовину (капитал) у производњи и продаји тих услуга.

Имовину у смислу става 1. овог члана чине:

- стална имовина без дугорочних финансијских пласмана, односно припадајућа нематеријална улагања, некретнине, постројења и опрема по нето вредности (брuto вредност умањена за кумулативну амортизацију, односно исправке вредности) до краја извештајног периода;
- обртна имовина без краткорочних финансијских пласмана, умањена за краткорочне обавезе.

У складу са захтевом подвајања рачуна по врстама телекомуникационих услуга као да их пружају посебна правна лица, ангажована имовина из става 2. овог члана обрачунава се и у извештајима исказује по свим врстама активности оператора (трговинске активности, поједине врсте телекомуникационих услуга и друге активности предузећа односно неалоцирана имовина с нивоа предузећа):

- као директна имовина ангажована у обављању наведених активности,

- као индиректна имовина алоцирана на наведене активности помоћу унапред одређених и са Агенцијом усаглашених кључева.

3. ФИНАНСИЈСКО ИЗВЕШТАВАЊЕ АГЕНЦИЈЕ ОД СТРАНЕ ОПЕРАТОРА

Члан 28.

Телекомуникациони оператор са значајним тржишним уделом извештава Агенцију о примени трошковног принципа и раздвајању (дивизионализацији) рачуна успеха и ангажоване имовине (капитала) на следећи начин и то:

- путем службених финансијских извештаја; и
- путем интерних извештаја.

Члан 29.

Службене финансијске извештаје, односно Биланс стања, Биланс успеха, Извештај о токовима готовине, Извештај о променама на капиталу и Напомене уз финансијске извештаје, Оператор подноси Агенцији, као појединачне и консолидоване финансијске извештаје, на прописаним обрасцима, за прописане извештајне периоде и у прописаним роковима за подношење финансијских извештаја Народној банци Србије, што се односи и на ревидоване финансијске извештаје. Рок за достављање службених финансијских извештаја Агенцији је 31. март, за претходну пословну годину.

Члан 30.

Интерно финансијско извештавање Агенције од стране Оператора врши се најмање полугодишње, кумулативно од почетка календарске године путем извештаја утврђених овим правилником, у Прилозима, односно датим табелама у основном формату и напоменама о могућим усаглашеним прилагођавањима, који су одштампани уз овај правилник и чине његов саставни део.

Уз попуњене прилоге, Оператор је у обавези да Агенцији достави и Извештај о пословању за претходну пословну годину, Финансијски план предузећа за наредну пословну годину, као и важеће Ценовнике свих услуга Оператора, са јасно назначеним датумима када је долазило до њихове промене. Такође, све рачуне општих трошкова и прихода, за које се у табелама захтева рашчлањавање по званичним синтетичким рачунима, потребно је приказати и аналитички – најмање на шестоцифреним рачунима.

Зависно од информационих потреба, у случају хитног предузимања мера на спречавању нерегуларног понашања Оператора, Агенција може захтевати и краткорочније интерно финансијско извештавање од полугодишњег.

4. МОДЕЛ ТЕКУЋИХ ТРОШКОВА

Члан 31.

Оператор је у обавези да у сарадњи са Агенцијом, ради на развијању модела текућих трошкова (*ССА – Current Cost Accounting*) с циљем да се отпочне са његовом применом почев од 1. јула 2010. године. Прво извештавање Агенције по овом основу треба да почне 30. априла 2011. године и даље према динамици која је утврђена овим правилником.

5. МОДЕЛ ДУГОРОЧНИХ ИНКРЕМЕНТАЛНИХ ТРОШКОВА

Члан 32.

Оператор и Агенција ће радити на развијању модела дугорочних инкременталних трошкова (*LRIC – Long-run Incremental Costing*), с циљем да он буде примењен почев од 1. јула 2012. године. Прво извештавање Агенције по овом основу треба да почне 30. априла 2013. године и даље према динамици која је утврђена овим правилником.

6. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 33.

Обавезује се Оператор да Агенцији достави попуњене Прилоге, који су одштампани уз овај правилник и чине његов саставни део, у роковима и то:

- Рок за достављање листе кључева за алокацију трошкова – 31. јануар;
- Рок за давање сагласности Агенције на кључеве за алокацију, као и на укључивање других расхода Оператора у калкулацију цене коштања телекомуникационих услуга ако они нису већ укључени у калкулативне трошкове сопственог капитала – 1. март;
- Рокови за достављање попуњених табела које су саставни део овог правилника су 30. април (за први извештајни период оператора) и 31. октобар (други извештајни период).

Само у првој години примене овог правилника, Оператору се даје могућност за достављање попуњених прилога у једном извештајном периоду.

Рок за доставу првог интерног извештаја за потребе Агенције је годину дана од дана када се Оператор прогласи за Оператора са значајним тржишним уделом.

Члан 34.

Агенција може да ангажује независног ревизора, који ће у складу са важећим прописима и стандардима извршити верификацију рачуноводствених раздвајања код Оператора.

Члан 35.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“

Број: 1- 02-110-17/1-08

У Београду 14. октобра 2008.године

Председник

Управног одбора

проф. др Јован Радуновић

Табела 1.

Интерни биланс успеха
за период од __до__20__године

у динарима

Група	Назив позиције	Трговинске активности	Врсте ТК услуга					Друге активности предузећа	Неалоцирано	Свега за предузеће
	I Пословни приходи (60 до 65)									
60	Приход од продаје робе									
61	Приход од продаје производа и услуга									
62	Приход од активирања учинака и робе									
64	Приход од премија, субвенција, дотација, донација и сл.									
65	Остали пословни приходи									
	II Пословни расходи (50 до 55)									
50	Набавна вредност продате робе									
51	Трошкови материјала									
52	Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични трошкови									
53	Трошкови производних услуга									
540	Трошкови амортизације									
541 до 549	Трошкови резервисања									
55	Нематеријални трошкови									
	III Пословни добитак (губитак) I-II									
	IV Нето финансијски приходи (расходи)									
66	Финансијски приходи									
55	Финансијски расходи									
	V Нето други приходи (расходи)									
67, 68	Други приходи									
57, 58	Други расходи									
	VI Редовни добитак (губитак) III + IV + V									
69, 59	VII Нето добитак (губитак) пословања које се обуставља									
	VIII Добитак (губитак) пре опорезивања									
	IX Порез на добитак									
	X Нето добитак (губитак)									

Табела 2.

Алокација прихода за период од__ до__ 20__ године

у динарима

Група и Конто	Назив позиције	Ознака Д-директни О-општи	Трговинске активности	Врсте ТК услуга				Друге активности предузећа	Неалоцирано	Свега за предузеће
	I Пословни приходи (збирно: сви, Д и О)									
60	Приходи од продаје робе	Д								
61	Приходи од продаје производа и услуга (рашчлањени по званичним синтетичким контима)	Д								
62	Приходи од активирања учинака и робе (рашчлањени по званичним синтетичким контима)	Д								
64	Приходи од премија, субвенција, дотација, донација и сл. (рашчлањени по званичним синтетичким контима и на директне и опште у оквиру сваког конта)									
65	Остали пословни приходи (рашчлањени по званичним синтетичким контима и на директне и опште у оквиру сваког конта)									
	II Финансијски приходи (збирно: сви, Д и О) (рашчлањени по званичним синтетичким контима и на директне и опште у оквиру сваког конта)									
	III Остали приходи (збирно: сви, Д и О) (рашчлањени по званичним синтетичким контима и на директне и опште у оквиру сваког конта)									
	IV Приходи од усклађивања вредности имовине (збирно: сви, Д и О) (рашчлањени по званичним синтетичким контима и на директне и опште у оквиру сваког конта)									
	V Добитак пословања које се обуставља (збирно: сав, Д и О) (рашчлањени по званичним синтетичким контима и на директне и опште у оквиру сваког конта)									
	С в е г а									

Табела 3. Распоред општег прихода _____
за период од__ до__ 20__ године
по кључу _____

у динарима

Врсте активности	Приход по јединици кључа	Вредност кључа	Износ прихода (2x3)
1	2	3	4
I Трговинске активности			
II Телекомуникационе услуге			
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
Итд			
III Друге активности предузећа			
Свега алоцирано (I + II + III)			
IV Неалоцирано			
С в е г а			

Напомена:

Образац Распоред општег прихода саставља се за сваки заједнички (општи, индиректни) приход који по начелу узрочности треба и може по адекватном кључу бити алоциран на наведене активности и телекомуникационе услуге и који је означен као општи приход у збирном извештају Алокација прихода за период.

Табела 4.

**Алокација примарних оперативних (пословних) трошкова
за период од__ до __ 20__ године**

у динарима

Група и Конто	Назив позиције	Ознака: Д-директни О-општи	Трговинске активности	Врсте ТК услуга				Места трошкова - Групе активности	Друге активности предузећа	Неалоцирано	Свега за предузеће
50	Набавна вредност продате робе (501+502)										
501	Набавна вредност продате робе										
502	Набавна вредност продатих некретнина прибављених ради продаје										
51	Трошкови материјала (збирно: сви, Д и О) (рашчлањени по званичним синтетичким контима и на директне и опште у оквиру сваког конта)										
52	Трошкови зарада, наканада зарада и остали лични трошкови (збирно: сви, Д и О) (рашчлањени по званичним синтетичким контима и на директне и опште у оквиру сваког конта)										
53	Трошкови производних услуга (збирно: сви, Д и О) (рашчлањени по званичним синтетичким контима и на директне и опште у оквиру сваког конта)										
540	Трошкови амортизације (збирно: сви, Д и О)										
	Амортизација нематеријалних улагања										
	Амортизација некретнина										
	Амортизација постројења и опрема										
	Остала амортизација										
	(Свака група амортизације рашчлањена на директне и опште трошкове)										
541 до 549	Трошкови резервисања (збирно: сви, Д и О) (рашчлањени по званичним синтетичким контима и на директне и опште у оквиру сваког конта)										
55	Нематеријалани трошкови (збирно: сви, Д и О) (рашчлањени по званичним синтетичким контима и на директне и опште у оквиру сваког конта)										
Свега оперативни (пословни) трошкови											

Напомене:

1. Карактер директних трошкова за потребе овог извештаја имају само они трошкови, односно аналитички делови трошкова који се непосредно односе на трговинске активности, поједине телекомуникационе услуге и друге активности предузећа, односно носиоце трошкова.
2. Карактер општих трошкова имају они трошкови или аналитички делови трошкова који се не могу непосредно везати за носиоце трошкова, односно за трговинске активности, поједине телекомуникационе услуге и друге активности предузећа, већ се претходно везују за места трошкова (функционални приступ Обрачуна трошкова и учинака) односно активности или групе активности (Обрачун трошкова и учинака по активностима = ABC - Activity Based Costing). Општи трошкови се у овом обрасцу исказују збирно у колони “Места трошкова – Групе активности”.
3. У обрасцу је код сваке врсте трошкова предвиђена могућност поделе на директне и опште, а примењиваће се само на оне врсте трошкова код којих је таква подела материјално значајна.
4. У колони “Неалоцирано” исказују се општи оперативни трошкови предузећа који се ни на који начин не односе на поменуте носиоце трошкова, нити на места трошкова односно групе активности, или је, пак, њихова алокација на ове објекте трошкова нерационална.

Табела 5. Преглед примарних општих (пословних) трошкова везаних за места трошкова (МТ) или групе активности (ГА)

у динарима

Група и Конто	Трошкови по врстама и начину везивања	Претходна МТ или ГА				Коначна МТ или ГА					Свега
					Свега					Свега	
51	Трошкови материјала										
	- Директно везани										
	- Индиректно везани										
511	Трошкови материјала израде										
	- Директно везани										
	- Индиректно везани										
512	Трошкови осталог материјала										
	- Директно везани										
	- Индиректно везани										
513	Трошкови горива и енергије										
	- Директно везани										
	- Индиректно везани										
	Итд по врстама општих трошкова збирно алоцираних на МТ или ГА из извештаја Алокација примарних оперативних (пословних) трошкова, рашчлањено по карактеру везивања за МТ или ГА										
Свега општи оперативни (пословни) трошкови											
	- Директно везани										
	- Индиректно везани										

Напомене:

1. Директно везани трошкови су они општи трошкови са становишта носилаца трошкова за које се, на основу докумената о њима, поуздано зна којим местима трошкова или групама активности припадају.
2. Индиректно везани трошкови су они општи трошкови са становишта носилаца трошкова који су истовремено општи (заједнички) и са становишта места трошкова или група активности те се на њих алоцирају помоћу унапред утврђених и са Агенцијом усаглашених кључева.
3. Агенција може захтевати допунске извештаје о распореду индиректно везаних трошкова, односно примени кључева.

Табела 6.

**Интерна реалокација оперативних (пословних) трошкова (учинака)
претходног (помоћног) МТ или ГА _____**

за период од __ до __ 20__ године

по кључу _____

у динарима

Групе и Конто	Врсте трошкова	Трошкови по јединици учинка (кључа)	МТ или ГА - примаоци интерних учинака						С в е г а	
									вредност кључа	износ трошка
			вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка		
1	2	3	4	5 (4x3)	6	7 (6x3)	8	9 (8x3)	10	11 (10x3)
51	Трошкови материјала (рашчлањени по званичним синтетичким контима)									
52	Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични трошкови (рашчлањени по званичним синтетичким контима)									
	Итд по групама трошкова до групе 55-Нематеријални трошкови, и по званичним синтетичким контима у оквиру сваке групе из извештаја Преглед примарних општих оперативних трошкова везаних за МТ или ГА.									
С в е г а										

Напомене:

- Овај извештај се саставља за свако претходно (помоћно) МТ или ГА.
 - Ако се користи један кључ (cost driver) за реалокацију свих врста трошкова односног помоћног (претходног) МТ или ГА, онда се његов назив уписује у алинеју “по кључу ” у оквиру наслова, а у прилогу овог извештаја даје преглед вредности кључа по МТ или ГА прималаца интерних учинака, када се укидају колоне “вредност кључа”.
- Ако се користе различити кључеви (cost drivers) за поједине врсте трошкова онда се користе колоне “вредност кључа”, а у прилогу уз извештај даје попис коришћених кључева.

Табела 7.

Алокација оперативних (пословних) трошкова (учинака)
коначног МТ или ГА _____ на друга коначна МТ или ГА
за период од __ до __ 20__ године
по кључу _____

у динарима

Група и Конто	Врсте трошкова	Трошкови по јединици кључа	Коначна МТ или ГА -примаоци учинака						Носиоци трошкова		Свега трошкови	
									вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка
			вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка				
1	2	3	4	5 (4x3)	6	7 (6x3)	8	9 (8x3)	10	11 (10x3)	12	13 (12x3)
51	Трошкови материјала (рашчлањени по званичним синтетичким контима)											
52	Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (рашчлањени по званичним синтетичким контима)											
	Итд по групама пословних трошкова и по званичним синтетичким контима из Извештаја Преглед примарних општих оперативних трошкова везаних за МТ или ГА.											
Свега												

Напомене:

- Овај извештај се саставља само за коначна МТ или ГА које своје учинке дају не само носиоцима трошкова (трговинским активностима, тржишним ТК услугама и другим активностима) предузећа, већ и другим кончаним МТ или ГА.
- Износи за носиоце трошкова исказују се само збирно зато што ће у извештају Алокација оперативних трошкова коначних МТ или ГА на носиоце трошкова бити дат распоред трошкова аналитички по носиоцима трошкова.
- Ако се користи један кључ (cost driver) за реалокацију свих врста трошкова односног коначног МТ или ГА, онда се његов назив уписује у аLINEЈУ “по кључу” у окиру наслова, а у прилогу овог извештаја даје преглед вредности кључа по МТ или ГА прималаца интерних учинака, када се укидају колоне “вредност кључа”.
Ако се користе различити кључеви (cost drivers) за поједине врсте трошкова онда се користе колоне “вредност кључа”, а у прилогу уз извештај даје попис коришћених кључева.

Табела 8.

Алокација оперативних (пословних) трошкова (учинака) коначног МТ или ГА _____ на носиоце трошкова
за период од __ до __ 20__ године
по кључу _____ у динарима

Група и Конто	Врсте трошкова	Трошкови по јединици кључа	Трговинска активност		Врсте телекомуникационих услуга						Друге активности предузећа		Свега	
			вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка	вредност кључа	износ трошка
1	2	3	4	5 (4x3)	6	7 (6x3)	8	9 (8x3)	10	11 (10x3)	12	13 (12x3)	14	15 (14x3)
51	Трошкови материјала (рашчлањени по званичним синтетичким контима)													
52	Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (рашчлањени по званичним синтетичким контима)													
	Итд по групама пословних трошкова и по званичним синтетичким контима закључно са групом 55 - Нематеријални трошкови, у износима сакупљеним на МТ или ГА.													
Свега														

Напомене:

- Овај извештај се саставља за свако коначно МТ или ГА и укључује: (а) део оперативних трошкова МТ или ГА који се односи на носиоце трошкова код МТ или ГА које, поред учинака за носиоце трошкова, даје своје учинке и другим кончаним МТ или ГА, односно (б) све оперативне трошкове коначног МТ или ГА ако своје учинке даје искључиво носиоцима трошкова (тржишним учинцима предузећа).
- Ако се користи један кључ (cost driver) за реалокацију свих врста трошкова односно помоћног (претходног) МТ или ГА, онда се његов назив уписује у алинеју “по кључу ” у окиру наслова, а у прилогу овог извештаја даје преглед вредности кључа по МТ или ГА прималаца интерних учинака, када се укидају колоне “вредност кључа”. Ако се користе различити кључеви (cost drivers) за поједине врсте трошкова онда се користе колоне “вредност кључа”, а у прилогу уз извештај даје попис коришћених кључева.

Табела 9. Калкулација јединичних трошкова (цене коштања) тржишне ТК услуге _____ за период од __ до __ 20__ године

Јединица мере _____ Количина _____

у динарима

Група конта	Елементи цене коштања	Укупни трошкови	Трошкови по јединици
51	Трошкови материјала		
	а. Директно додељени трошкови		
	б. Алоцирани трошкови коначних МТ или ГА		
52	Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи		
	а. Директно додељени трошкови		
	б. Алоцирани трошкови коначних МТ или ГА		
53	Трошкови производних услуга		
	а. Директно додељени трошкови		
	б. Алоцирани трошкови коначних МТ или ГА		
део 54	Трошкови амортизације		
	а. Директно додељени трошкови		
	б. Алоцирани трошкови коначних МТ или ГА		
део 54	Трошкови резервисања		
	а. Директно додељени трошкови		
	б. Алоцирани трошкови коначних МТ или ГА		
55	Нематеријални трошкови		
	а. Директно додељени трошкови		
	б. Алоцирани трошкови коначних МТ или ГА		
Свега пословни (оперативни) трошкови			

Напомене:

1. Директно додељени трошкови преузимају се из извештаја Алокација примарних оперативних (пословних) трошкова.
2. Алоцирани трошкови коначних МТ или ГА преузимају се из одговарјућих извештаја Алокација оперативних (пословних) трошкова (учинака) коначног МТ или ГА на носиоце трошкова и исказују се: (а) само као збир алоцираних трошкова свих коначних МТ или ГА ангажованих на производњи и продаји конкретне ТК услуге или (б) још и аналитички у оквиру тога по појединим тангираним коначним МТ или ГА конкретном ТК услугом.
3. Калкулација се може проширити за друге расходе, односно остале расходе, расходе по основу обезвређења имовине и губитак пословања које се обуставља (групе конта 57,58 и 59) за које је са Агенцијом усаглашено да се посебно зарачунавају тржишним ТК услугама (а не у оквиру пословно-финансијских ризика као дела трошкова сопственог капитала), и то у њиховим нето изнонима по компензовању са истороним другим приходима (са група конта 67,68 и 69) и по изузимању делова који се односе на трговинску активност и друге активности предузећа. У ову сврху састављао би се посебни извештај под називом Алокација других расхода на носиоце трошкова.
4. За потребе формирања продајних цена регулисаних ТК услуга калкулација се допуњује трошковима капитала обрачунатим на начин утврђен овим Правилником.

Табела 10.

**Обрачун стопе трошкова позајмљеног капитала
за период од__ до __ 20__ године**

у динарима

Група и Конта	Е л е м е н т и	Износ
	I Нето финансијски расходи предузећа (1 до 7)	
	1. Нето финансијски расходи (приходи) из односа са матичним и зависним правним лицима (10-11)	
560	10. Финансијски расходи из односа са матичним и зависним правним лицима	
660	11. Финансијски приходи из односа са матичним и зависним правним лицима	
	2. Нето финансијски расходи (приходи) из односа са осталим повезаним правним лицима (20-21)	
561	20. Финансијски расходи из односа са осталим повезаним правним лицима	
661	21. Финансијски приходи из односа са осталим повезаним правним лицима	
	3. Нето расходи (приходи) камата (30-31)	
562	30. Расходи камата	
662	31. Приходи камата	
	4. Нето негативне (позитивне) курсне разлике (40-41)	
563	40. Негативне курсне разлике	
663	41. Позитивне курсне разлике	
	5. Нето расходи (приходи) по основу валутне клаузуле (50-51)	
564	50. Расходи по основу ефеката валутне клаузуле	
664	51. Приходи по основу ефеката валутне клаузуле	
	6. Нето расходи (приходи) по основу учешћа у губитку (добитку) зависних правних лица и заједничких улагања (60-61)	
565	60. Расходи од учешћа у губитку зависних правних лица и заједничких улагања	
665	61. Приходи од учешћа у добитку зависних правних лица и заједничких улагања	
	7. Нето остали финансијски расходи (приходи) (70-71)	
569	70. Остали финансијски расходи	
669	71. Остали финансијски приходи	
	II Обавезе предузећа	
40	Дугорочна резервисања	
41	Дугорочне обавезе	
42 до 48	Краткорочне обавезе	
	III Стопа трошкова позајмљеног капитала (I : II)	%

Табела 11.

**Обрачун ангажованог капитала (инвестиционе основе)
за примену просечних пондерисаних трошкова капитала (WACC)
на дан _____20__ године**

у динарима

Група и Конто	Назив позиције	Трговинске активности	Врсте ТК услуга				Друге активности предузећа	Нелаоцирано	Свега
01	I Стална имовина (1+2)								
	а. Директно додељена СИ								
02	б. Алоциране вредности СИ								
	1. Нематеријална улагања								
020	а. Директно додељена НУ								
	б. Алоциране вредности НУ								
020	2. Некретнине, постројења, опрема и биолошка средства								
	а. Директно додељене НПОБС								
020	б. Алоциране вредности НПОБС								
	20. Земљишта								
021	а. Директно додељена земљишта								
	б. Алоциране вредности земљишта								
021	21. Шуме и вишегодишњи засади								
	а. Директно додељене ШВЗ								
022	б. Алоциране вредности ШВЗ								
	22. Грађевински објекти								
023	а. Директно додељени ГО								
	б. Алоциране вредности ГО								
024	23. Постројења и опрема								
	а. Директно додељена ПО								
024	б. Алоциране вредности ПО								
	24. Инвестиционе некретнине								
024	а. Директно додељене ИН								
	б. Алоциране вредности ИН								
	Итд до конта 029								

Табела 11 .

Први наставак

у динарима

Група и Конто	Назив позиције	Трговинске активности	Врсте ТК услуга				Друге активности предузећа	Нелаоцирано	Свега
10	II Него обртна средства-капитал (1+2-3)								
	а. Директно додељени обртни капитал								
	б. Алоцирани обртни капитал								
	1. Залихе								
	а. Директно додељене залихе								
	б. Алоциране вредности залиха								
	10. Залихе материјала								
	а. Директно додељене ЗМ								
	б. Алоциране ЗМ								
	11. Недовршена производња								
	а. Директно додељена НП								
	б. Алоциране вредности НП								
	12. Готови производи								
	а. Директно додељени ГП								
	б. Алоциране вредности ГП								
	13. Роба								
	а. Директно додељена роба								
	б. Алоциране вредности робе								
	14. Стална средства намењена продаји								
	а. Директно додељена ССНП								
	б. Алоциране вредности ССНП								
	15. Дати аванси								
	а. Директно додељени ДА								
	б. Алоциране вредности ДА								
2. Краткорочна потраживања и готовина									
а. Директно додељена КПП									
б. Алоциране вредности КПП									
20. Потраживања по основу продаје									
а. Директно додељена ППОП									
б. Алоциране вредности ППОП									
21. Потраживања из специфичних послова									
а. Директно додељена ПСП									
б. Алоциране вредности ПСП									
22. Друга потраживања									
а. Директно додељена друга потр.									
б. Алоциране вредности других потр.									
24. Готовински еквиваленти и готовина									
а. Директно додељени ГЕИГ									
б. Алоциране вредности ГЕИГ									

Табела 11 .

Последњи наставак

у динарима

Група и Конто	Назив позиције	Трговинске активности	Врсте ТК услуга				Друге активности предузећа	Нелоцирано	Свега
43	3. Краткорочне обавезе								
	а. Директно додељене КО								
43	б. Алоциране КО								
	30. Обавезе из пословања								
43	а. Директно додељене ОП								
	б. Алоциране вредности ОП								
44	31. Обавезе из специфичних послова								
	а. Директно додељене ОСП								
44	б. Алоциране вредности ОСП								
	32. Обавезе по основу зарада и накнада зарада								
45	а. Директно додељене обавезе по ЗНЗ								
	б. Алоциране обавезе по ЗНЗ								
46	33. Друге обавезе								
	а. Директно додељене друге обавезе								
46	б. Алоциране друге обавезе								
	34. Обавезе за порез на додату вредност								
47	а. Директно додељене обавезе за ПДВ								
	б. Алоциране обавезе за ПДВ								
48	35. Обавезе за остале порезе, доприносе и друге дажбине								
	а. Директно додељене обавезе за ОПДД								
48	б. Алоциране обавезе за ОПДД								
	36. Пасивна временска разграничења								
49	а. Директно додељена ПВР								
	б. Алоцирана ПВР								
	III Свега ангажована средства- капитал (I + II)								

Напомене:

1. Наведене позиције се уносе у овај Извештај по њиховим нето вредностима, тј. по умањењу за њихову кумулативну амортизацију и друге отписе, односно исправке вредности до дана Извештаја.
2. Степен аналитичности, односно синтетизовања позиција у овом Извештају, одређује се договорно између оператора и Агенције, водећи рачуна о реалној структури средстава и обавеза оператора и информационих потреба Агенције.
3. Оператор је обавезан на доследност примене критеријума разврставања позиција на директно додељене и алоциране са кључевима алокације за ове последње, о чему Агенцији подноси одговарајуће образложење у виду додатних аналитичких извештаја за материјално значајне ставке и пружа могућност несметаног увида у пословне књиге.